

ارزش‌های فرهنگی و نگرش‌های اجتماعی در تهران

پیمایش «ارزش‌های فرهنگی و نگرش‌های اجتماعی در ایران؛ گزارش یک نظرخواهی در تهران در خردادماه ۱۳۵۸» را علی اسدی، مهدی بهکیش و منوچهر محسنی در پژوهشکده علوم ارتباطی و توسعه ایران انجام داده‌اند و گزارش آن در شهریور ۱۳۵۹ منتشر شده است.

مقدمه

هدف مطالعه:

از آنجاکه شناخت گرایش‌های فکری و فرهنگی هر جامعه از ضروریات برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی و حتی اقتصادی است، بررسی حاضر که هدف آن شناخت رفتارها و نگرش‌های اجتماعی-اقتصادی و گرایش‌های فکری و فرهنگی جامعه ایرانی است، در تابستان ۱۳۵۸ به مرحله اجرا گذاشته شد. این بررسی به‌خاطر محدودیت‌های مختلف، تنها به شهر تهران محدود گردیده است.

بررسی حاضر در واقع مرحله دوم از یک مطالعه درازمدت و مستمر شناخت گرایش‌های فکری جامعه ایران است که مرحله نخست آن در زمستان ۱۳۵۳ به‌وسیله مرکز سنجش افکار و تحقیقات اجتماعی سازمان رادیو و تلویزیون و همکاری طرح آینده‌نگری این سازمان انجام گرفته است.

با استفاده از تجربیاتی که از بررسی نخستین به دست آمده بود، محتوای پرسشنامه مورد تجدیدنظر کامل قرار گرفت و سؤالات آن با توجه به شرایط بعد از انقلاب طرح‌ریزی گردید. البته واضح است که خطوط اصلی بررسی حاضر، چون بررسی گذشته، شناخت گرایش‌های فکری و اجتماعی جامعه در شرایط زمان مطالعه بوده است. البته با این توجه که تکرار بررسی روند تحول جامعه و گرایش‌های فرهنگی آن را نمایان می‌سازد.

مراحل انجام این مطالعه، چون هر بررسی افکار (این تحقیق که طی ۲۰ سال در ژاپن انجام گرفته در طرح‌ریزی بررسی حاضر مورد استفاده فراوان قرار گرفته است)، دارای پنج مرحله مشخص بوده است که به‌ترتیب عبارتند از: تنظیم پرسشنامه، نمونه‌گیری، جمع‌آوری اطلاعات، محاسبات آماری، تجزیه و تحلیل و تنظیم گزارش.

اطلاعات مورد نیاز در خردادماه ۱۳۵۸ در شهر تهران جمع‌آوری گردیده است.

مراحل تحقیق:

در اینجا به هر یک از مراحل تحقیق به‌طور خلاصه اشاره می‌کنیم:

پرسشنامه: پرسشنامه‌ای که برای این بررسی در نظر گرفته شده بود، حاوی ۶۸ پرسش در زمینه‌های فرهنگی-اجتماعی و بعضاً اقتصادی بود. پرسش‌ها با دقت فراوان به‌نحوی انتخاب گردیده‌اند که بتوان ابعاد مختلف

گرایش‌های فرهنگی و اجتماعی جامعه را اندازه‌گیری کرد. سؤالات این پرسشنامه با استفاده از محتوای پرسشنامه تحقیق ژاپنی فوق‌الذکر و مددگیری از تجربیات بررسی نخستین تدوین گردید. این پرسشنامه به‌وسیله طراحان موردآزمون قرار گرفت و پس از رفع نواقص، نسخه نهایی تهیه گردید.

پرسشنامه به‌صورت مصاحبه فردی با کمک پرسشگران تعلیم دیده پر شده و تکمیل هر پرسشنامه در حدود یک ساعت به‌طول انجامیده است.

نمونه‌گیری: نمونه‌گیری به‌صورت تصادفی در داخل مناطق دوازده‌گانه شهر تهران (منطقه ۱ تا ۱۰ به‌علاوه شمیران و شهرری براساس تقسیم‌بندی سرشماری سال ۱۳۵۵ مرکز آمار ایران) صورت گرفته است. در توزیع نمونه موردنظر (حدود ۷۰۰ نفر) در داخل مناطق از روش انتساب متناسب برای جنس و سن استفاده شد.

بدین‌ترتیب که نمونه موردنظر به نسبت جمعیت گروه‌های سنی هر منطقه (دامنه تغییر سن در این بررسی ۱۵ تا ۵۹ سال تعیین گردیده بود) توزیع گردید. سپس با توجه به تعداد نمونه موردنیاز در هر منطقه تعدادی از نقشه‌های موجود در هر منطقه که تقسیم‌بندی‌های جزئی‌تری را مشخص می‌نمایند، براساس ۹ تا ۱۱ نفر نمونه در هر نقشه به‌طور تصادفی انتخاب گردیدند. افراد نمونه در داخل هر نقشه با توجه به توزیع سن و جنسی که از پیش تعیین شده بود، به‌صورت تصادفی انتخاب می‌شدند.

جمع‌آوری اطلاعات: مصاحبه‌کنندگان نمونه خود را با مراجعه به واحدهای مسکونی بلوک‌های فرد در هر نقشه انتخاب می‌نمودند. نقطه شروع اختیاری بود و در هر واحد مسکونی با یک نفر از افراد خانوار (یا خانوارهای ساکن) که خصوصیاتش منطبق با خصوصیات موردنظر آن پرسشگر بود، مصاحبه می‌نمودند. این مراجعات به‌صورت یک در میان، آنقدر در داخل بلوک ادامه می‌یافت تا تعداد مصاحبه تعیین‌شده تکمیل گردد.

محاسبات آماری: کلیه پرسشنامه‌ها در پژوهشکده علوم ارتباطی و توسعه ایران موردبازبینی قرار گرفتند و پس از مراجعه مجدد و کنترل حدود ۲۰ درصد از آنان، سؤالات کدگذاری شدند. کلیه محاسبات آماری در این بررسی با استفاده از کامپیوترهای سازمان برنامه و بودجه صورت گرفته و از برنامه SPSS استفاده شده است.